

**Universiteit
Leiden**
The Netherlands

**CDA deelt tegen wil en dank in malaise van liberaal christendom.
Een paars beleid zou tot een opleving van de christen-democratie
kunnen leiden. Maar de interne ontkerkelijking lijkt dat in de weg te
staan**

Napel, Hans-Martien ten

Citation

Napel, H. -M. ten. (2012). CDA deelt tegen wil en dank in malaise van liberaal christendom. Een paars beleid zou tot een opleving van de christen-democratie kunnen leiden. Maar de interne ontkerkelijking lijkt dat in de weg te staan. *Trouw*, 19-19. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/20089>

Version: Not Applicable (or Unknown)
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/20089>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

CDA deelt tegen wil en dank in malaise van liberaal christendom

Een paars beleid zou tot een opleving van de christen-democratie kunnen leiden. Maar de interne ontkerkelijking lijkt dat in de weg te staan.

Hans-Martien ten Napel
universitair docent staats- en
bestuursrecht aan de Universiteit
Leiden

Om het verdere terreinverlies van het CDA bij de verkiezingen te verklaren, moet de blik worden gericht op de natuurlijke achterban van de christen-democratie: katholieken en protestanten die tot de hoofdstroom behoren. Het CDA krijgt vanouds ook steun van orthodoxere protestanten, maar niet in de mate zoals vroeger bijvoorbeeld de ARP. Met de oprichting van kleinere christelijke partijen als SGP (1918) en GPV (1948) kwam er voor orthodoxere protestanten een alternatief. Dat had een eerste karakterverandering tot gevolg, al zagen de voorlopers van het CDA zich hierdoor tegelijkertijd genoodzaakt het eigen profiel te bewaken.

Tijdens de totstandkoming van het CDA in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw, volgde een ingrijpende karakterverandering. Deze was ingegeven door theologische ontwikkelingen binnen de katholieke en *mainstream* protestantse kerken. Zo deed de opkomende oecumene de gedachte postvatten dat ook een in politiek opzicht gescheiden optrekken niet langer gerechtvaardigd was. Het Tweede Vaticaans Concilie, dat vijftig jaar geleden begon, leidde binnen de KVP tot de wens om voortaan losser van de kerk te opereren. Tenslotte trachtten de grondleggers van het CDA een antwoord te formuleren op het zetelverlies als gevolg van de ontkerkelijking en ontzuiling. Voorzover de eenheidspartij echter nog altijd werd gedragen door overtuigde katholieken en protestanten, bleef ook deze ka-

'Het is aannemelijk dat het CDA zal zoeken naar een tussenweg tussen opheffing en revitalisering.'

FOTO PHIL NIJHUIS, ANP

rakterverandering uiteindelijk beperkt in omvang.

Sinds 1980 hebben de ontwikkelingen in christelijk Nederland niet stilgestaan. Hoewel er daarbij ook sprake is van voortschrijdend theologisch inzicht, springt toch allereerst de interne secularisatie in het oog. Hele delen van de katholieke en mainline protestantse kerken zijn onder invloed hiervan opgeschoven richting een veelal goed bedoelend, maar vrijzinnig christendom. Dit liberale christendom is het christendom van de katholieke scholen die zich willen ontdoen van het etiket katholiek. Het is het christendom van de protestantse dominees die naar eigen zeggen niet meer in God geloven of tenminste een vraag hiernaar maar lastig te beantwoorden vinden. Helaas is het daarmee ook het christendom van de sluitende kerkgebouwen.

Nu zou een tegenwerping kunnen luiden dat het meest recente verlies vooral wordt veroorzaakt door de deelname van het CDA aan het minderheidskabinet-Rutte, met gedoogsteun van de PVV. Deze redenering kan echter ook worden omgedraaid. Niet veel christen-democraten zullen de gedoogconstructie in 2010 immers om inhoudelijke redenen hebben nagestreefd. Veeleer gold voor de voorstanders de tactische overweging dat de stemmers op de toen bijna verdriedubbelde PVV het beste terug te winnen zouden zijn door de partij op enigerlei wijze bij de regeringsvorming te betrekken, met alle risico's van dien voor de PVV. De verkiezingsuitslag van vorige week wijst erop dat dit ten dele inderdaad zo heeft gewerkt. Dat bijna alleen de VVD hiervan heeft geprofiteerd, is mede het gevolg van de aanhouden-

de verdeeldheid binnen het CDA over de kwestie.

Het tweestromenland waarvan de verkiezingsuitslag getuigt, stelt de christen-democratie inmiddels voor de existentiële vraag hoe nu verder. Een terugkeer naar een paars beleid zou tot een wederopleving van de christen-democratie kunnen leiden. Zonder christen-democratisch tegenwicht van betekenis kan dit immers tot een aantasting van klassieke vrijheidsrechten als de vrijheden van godsdienst en onderwijs leiden. Het is echter de vraag of de interne secularisatie zo'n opleving niet in de weg staat.

Het kan ook tot een besluit tot opheffing van de partij komen. Niet lang voor de verkiezingen offerde de Amsterdamse predikant Paul Visser reeds deze mogelijkheid, overigens zonder daar op uit te zijn. Hij doelde op de achterdocht die het agenderen van bijvoorbeeld ethische thema's door christelijke partijen tegenwoordig op voorhand oproept. Onder met name conservatievere christen-democraten geldt het opgaan in een breder verband al langer als mogelijk scenario, al toont het Amerikaanse voorbeeld aan dat ook dat geen ideale situatie hoeft te zijn. Een verder aanlengen van de christelijke identiteit leidt wegens overbodigheid vermoedelijk evenzeer tot opheffing.

Aannemelijk is dat het CDA voorts nog zal zoeken naar een tussenweg tussen de nu eenmaal weinig aantrekkelijke optie van opheffing, en de moeilijk haalbare werkelijke revitalisering. Aldus deelt de partij tegen wil en dank in de algehele malaise waarin het liberale christendom zich wereldwijd bevindt.